

עדות שקר בעדות החדש

א. ביבמות מ"ו א' בגמ' מבואר שלד' רב אויא גוי שמכר עצמו לישראל נקנה לו קנין הגוף גם בלא טבילה וא"י להתגייר, ובמנ"ח מצוה שמ"ז כ' שאם מכר עצמו לב' ישראלים וא' שחררו הרי זה גוי שחציו קנוי לישראל וחציו אינו קנוי, ונמצא שחציו שאינו קנוי יכול להתגייר וחציו הקנוי אין יכול להתגייר, ואם נתגייר הר"ז חצי גוי וחצי ישראל, וע"ש שדן מה יעשה בשבת שהרי גוי ששבת חייב מיתה וחציו ישראל א"י לעשות מלאכה.

ועוד דן מה יעשה בק"פ שאם יעשה יש עליו חיוב כרת, והרי אין יכול לאכול מפני חציו הנכרי שאסור בק"פ, ודן במנ"ח אם נימא שעשה של אכילת פסח של חציו ישראל ידחה ל"ת של חציו הגוי שאסור לאכול, והביא מטו"א שאפשר שעשה של חצי א' ידחה לאו שבחציו שני.

ב. והנה בק"פ נאמר כל בן נכר לא יאכל בו, ובסמ"ג לאוין שני"ד מבואר שהאיסור על האוכל, וברמב"ם וחינוך מצוה י"ד מבואר שהאיסור על המאכיל, וע' תו' הרא"ש יבמות ע"א עמ' א' ד"ה לאתווי שהפסוק בא להזהיר העכו"ם שלא יאכל ומסיק שם דתימה שלא מצינו אזהרה לעכו"ם, וע' בדף ע' עמ' ב' ובמנ"ח מצוה י"ד הביא מצל"ח פסחים דף ע"ג שגם ד' הרמב"ם שהמצוה היא על האוכל ומה שלא נכלל במנין בני נח משום שאינו תמיד, מש"כ הרמב"ם המאכיל עובר הוא משום לפני עוור, ומנ"ח שם לא ניח"ל שהוא רק משום לפני עוור, והשתא להסוברים שהוא איסור רק על המאכיל א"כ שפיר י"ל בזה עדל"ת אך להסוברים שהוא איסור על הגוי בזה תלי' אם עשה של חצי א' דוחה לאיסור של חצי שני.

ובפסחים ג' ע"ב בדקו בתרי' ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו, ובמנ"ח מצוה י"ד דן מפני מה הרגוהו, ותלי' במחלוקת הנ"ל אם איסור אכילת פסח לגוי על הישראל או על הגוי, וע"ש במנ"ח שע"פ ד' רש"י קדושין נ"ב ע"ב קדשים קלים אחר שחיטה אפי' חלק הבעלים הוי ג"כ ממון גבוה ואין זה ממונס, א"כ גוי שאוכל שלמים או פסח עובר משום גזל דמה לי גזל הדיוט או גזל גבוה, וע"כ קטלוהו משום גזל, וכן במנ"ח מצוה תמ"ב דלמ"ד מע"ש ממון גבוה גוי שאכל

מע"ש חייב משום גזל. (וני' להוכיח כן דהנה בסנהדרין דף נ"ו ע"ב א' שאדם הראשון נצטווה על גזל ויליף מקרא מכל עץ הגן ולא גזל, ופרש"י מדאיצטריך למישרי ליה ולהפקיר לו עצי הגן ש"מ שאינו מופקר לו נאסר לו, ומשמע דאילו ל' א' היו מתירים לו היה אסור משום גזל ולכא"ו הוא גזל גבוה. וע' עוד במנ"ח דהרגוהו משום שמצאו בידו עבירות אחרות).

ג. ועכ"פ להמבואר שיש ע"ז חיוב מיתה כ' במנ"ח שא"א לומר עשה של פסח של חצי ישראל ידחה לאיסור של גוי שהרי אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת כמבואר בסוגיא דיבמות דף ד' וא"כ ה"נ אין דוחה ל"ת שיש בו מיתה.

וע"ש עוד במנ"ח שכי' ואפשר לומר דאם המיתה הוא רק בשביל חלק הגוי דחי העשה הלא תעשה, דאם לא כן לא משכחת אצל גוי שיהי' עשה דוחה ל"ת, ואין מובן חס' וגם אין מובן מש"כ דאלי"כ לא משכח"ל, דהיכן מצינו שיהא עדל"ת בגוי שיק' היכי משכח"ל, והיכן מצינו כלל מ"ע בגוי, וגם באמת מנלן שבגוי יהא עשה דוחה ל"ת.

ד. אולם בעיקר הנידון אם שייך בזה אין עדל"ת שיש בו מיתה יש לדון טובא, דהנה יל"ע אם הוא דין בפני"ע שאינו דוחה ל"ת שיש בו כרת או מיתה, או שכיון שיש בו כרת מוכח שהוא לאו חמור ואין עשה דוחה לאו חמור.

והנה בס' ארצות החיים להגאון מלבי"ם סי' א' שהביא מס' תיבת גומא להפמ"ג פ' חיי שרה שעד בן כ' אין נענש בכרת וע"כ לא יביא אשם תלוי ולא יאמר יהי רצון כאילו הקרבתי אשם תלוי, והק' ע"ז המלבי"ם דא"כ מאי הק' בגמ' לעיל ג' ע"ב למ"ל קרא דעליה תיפו"ל שאין עדל"ת שיש בו כרת והרי נפ"מ לפחות מבן כ' שאין בו כרת. ולכא"ו יש ליישב שאינו דוחה כרת, אלא דכשיש כרת הוא ראוי על חומר הלאו ולא חמור כזה אינו נדחה, ולפ"ז אף אם פחות מבן עשרים אין בו כרת אבל מ"מ לאו זה הוא חמור ואינו נדחה מפני עשה.

ולפ"ז י"ל שהואיל ובגוי אזהרתן זו היא מיתתן ואין להם לאויין קלים ולאויים חמורים, אלא כל לאו יש בו חיוב מיתה, א"כ אין זה ראוי על חומר האיסור אלא כך הוא הדין שבגוי על כל חיוב יש מיתה, וע"כ יהא בו עשה דוחה ל"ת אף שיש בו חיוב מיתה.

וגם אם נימא שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת במציאות הרי י"ל שבחצי גוי חצי ישראל ועבר עבירה של גוי אין ממיתים אותו כמש"כ במנ"ח שם וא"כ אין כאן ל"ת שיש בו מיתה גם במציאות.

ה. והנה בדף ה' ב' רצו ללמוד עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת מפסח מילה ותמיד שדוחים שבת, ודחו בגמ' מה לפסח שכן הוא עשה שיש בו כרת, ונמצא שעל עשה שיש בו כרת יש מקור שדוחה ל"ת שיש בו כרת, וא"כ אף אם נימא דהלאו של גוי לאכול פסח הוי כמו ל"ת שיש בו כרת אבל עשה שיש בו כרת דוחה אותו, ולד"ז העירני מוהר"ר אברהם ישראלי נ"י.

אבל יש לדון אם עשה של פסח שיש בו כרת דוחה את האיסור לב"נ לאכול פסח שהוא במיתת ב"ד, והנה ע' תיבת גומא להפמ"ג פ' תזריע שעשה שיש בו כרת דוחה ל"ת שיש בו כרת, ומבואר שם בדבריו שדוחה גם עשה שיש בו מיתת ב"ד, ע"ש שדן שעשה של מילה שיש בו כרת ידחה שבת אף שיש בו מיתת ב"ד ולמ"ל קרא שמילה דוחה שבת ע"ש.

עוד דן במנ"ח שהרי בר"ן יומא דן גבי חולה שצריך בשר בשבת שאף שיש לו בשר נבילה מותר לשחוט לו, והרי איסור נבילה הוא רק לאו ולמה מותר לשחוט לו שהיא עבירת סקילה, ותי' הר"ן שכיון שעובר על כל כזית נמצא עובר על כמה לאוין, וכמה לאוין קלים חמור יותר מעבירה אחת של סקילה, ולפ"ז יש לדון שכיון שאין שיעורים בב"נ נמצא עובר על כל משהו ומשהו וכל שעובר כמה איסורים הרי זה חמור יותר מכרת וא"כ אין עשה דוחה אותם.

וע' דף ה' א' שרצו בגמ' ללמוד עדל"ת ממה שמצורע ממקי את ראשו, וכ' רש"י אלמא אשמועינן דקרא דאתי עשה ודחי ל"ת ומהכא נפקא הלכך איצטריך עליה למיסר ערוה ליבוס דלא תימא אתי עשה דיבוס ודחי לאו דאחות אשה, וק' שבכל הסוגי' הק' בגמ' איפכא שמצינו עשה דוחה ל"ת גרידא וא"כ דוקא לאו שאין בו כרת ולמה איצטריך עליה, וכ' במנ"ח מצוה רנ"א דס"ל לרש"י שכיון שבהקפת הראש עובר בכמה לאוין ע"כ חמור כמו כרת וא"כ ה"נ ידחה לאו שיש בו כרת. אבל בתו' ג' ב' ד"ה לא כ' שעשה דוחה גם כמה לאוין ע"ש.

ז. ויש לדון אם מותר לו ללמוד תורה, ויתכן דכיון שהאיסור הוא משום גזל א"כ כיון שחציו הישראל מותר ללמוד תורה א"כ לא חשיב גזל, אך אם הוא משום מאורסה ק', שהרי גם אם מאורסת לו אסור, וכדאי מ"ה ב' גבי חצי עבד וחצי בן חורין שקידש אשה נמצא צד עבדות משתמש באשת איש.

בד' המנ"ח גבי חצי גוי וחצי ישראל מה יעשה בפסח

הגרע"א בתשו' קע"ו ס"ל דבעדות קדוש החדש ליכא מלקות דלא תענה דלא קרינן ביה לא תענה ברעך, ודעת המנחת חינוך מצוה ד' ס"ק ג' דלוקה על לא תענה בעדות קידוש החדש, וע' בשבועות דף מ"ח שעד שהוכחש בעדות קידוש החדש נפסל לכל עדות שבתורה, ויל"ע דאי אינו עובר בלאו דלא תענה כשמשקר בעדות זו אמאי פסול הוא לכל העדיות, וע' בקובץ שעורים בבא בתרא דף ק"יג שהביא רא"י, וע' בשעורי ר' שמואל (לב"ב דף ק"יד) שהביא רא"י איפכא ממה שאמרו בר"ה דף כ' ע"א שמאיימים על העדים שלא ראו את החדש בזמנו שיאמרו שראו ויקדשו על פיהם, ואם יש בזה לאו דלא תענה היאך מאיימים עליהם לעבור איסורא דאורייתא. והנה מצינו בזה דברים בתוס' הרא"ש כתובות ל"ב ע"א שכו' וצד הקל איכא בתרוייהו, חובל שהותר מכללו ועדים זוממין כגון בעדות החדש כדאמר' בראש השנה מאיימין את העדים לומר שראו את החדש אע"פ שלא ראו שאין מקדשין את החדש אלא על פי קבלת עדות, ומיהו מותר לקדשו על פי עדות שקר וכתב אשר תקראו אותם ואפי' שוגגין ואפילו מזידין עכ"ל, ומבואר שבאמת שייך איסורא דאורייתא להעיד עדות שקר, ורק שהותר מכללו לצורך ויליף זאת בתוס' הרא"ש מקרא דאפי' מזידין, ובאמת שצ"ע מנלן שמותר להעיד עדות שקר בזה דילמא קרא דמזידין קאי רק באופן שהעידו וקידשו את החדש דחייל ומנלן דיש כאן היתר, אבל עכ"פ מבואר בתוס' הרא"ש דילפי' כאן היתר להעיד שקר בקידוש החדש כשיש צורך בית דין בזה, אבל לולא זאת היה אסור, ומבואר שיש בזה לאו דלא תענה בעדות קידוה"ח. ומיהו ע"ש בחת"ס שכו' שבאמת ל"ש לאו דלא תענה באופן שמאיימין עליהם לומר מה שלא ראו כיון שידוע לבית דין שהוא שקר ואין משקרים את הב"ד, ועכ"פ מבואר שבאמת שייך לאו דלא תענה בעדות החדש, ורק באופן שמאיימין לא חשיב משקרים כיון שידוע שהוא שקר.